227726 ـ در حالی که کفارۀ قسم بر عهده‌اش بوده از دنیا رفته است

سوال

اگر شخص در حالی که کفارۀ سوگند بر عهده‌اش بوده از دنیا برود خویشاوندان او چه وظیفه‌ای دارند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اگر مسلمانی در حالی از دنیا برود که کفارۀ قسم بر عهده‌اش باشد بر اولیای او (وارثانش) واجب است که کفاره را پیش از تقسیم ارث از مال او بردارند. کفارۀ سوگند آزاد کردن یک برده، یا غذا دادن به ده بینوا یا لباس دادن به آنهاست. برای تفصیل بیشتر سوال شمارۀ (45676) را ببینید.

آنان باید ارزان‌ترین مورد ـ که هم‌اکنون غذاست ـ را ادا کنند زیرا اکنون حق وارثان به این مال تعلق گرفته و زیاده‌روی در ادای کفاره به وارثان زیان می‌زند مگر آنکه راضی باشند.

در مغني المحتاج (۶/ ۱۹۲) آمده است:

هرکس بمیرد در حالی که کفاره‌ای بر عهده‌اش باشد واجب است که از مال به جا گذاشته‌اش آنچه ارزانتر است پرداخت شود.

اما اگر میت فقیر باشد و مالی به جا نگذاشته باشد کفارۀ واجب برای او سه روز روزه گرفتن است که مستحب است ولی او به جایش روزه بگیرد و همینطور می‌تواند برای هر روز به یک مسکین غذا دهد.

از علمای انجمن دائم پرسیده شد:

مردی از دنیا رفته در حالی که روزۀ ده روز از رمضان بر عهده‌اش بوده است. او در شوال شفا یافت اما برای قضای روزه‌هایش سهل‌انگاری کرد، در این حالت آیا ولی او می‌تواند به جایش روزه بگیرد یا آنکه روزه گرفتن ولی تنها مخصوص نذر و کفاره است؟

آنان پاسخ دادند:

«برای ولی او مشروع است به تعداد روزهایی که روزه نگرفته به‌جایش روزه بگیرند؛ زیرا پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: هرکس بمیرد و روزه‌ای بر عهده‌اش باشد، ولی‌اش به جای او روزه می‌گیرد و این حدیث عام است و روزۀ رمضان و روزۀ نذر و روزۀ کفاره را بنابر قول صحیح در بر می‌گیرد» (فتاوی اللجنة الدائمة: ۹/ ۲۶۳).

شیخ الاسلام ابن تیمیه ـ رحمه الله ـ می‌گوید:

کفاره در قتلِ اشتباه، واجب است... و اگر کسی که کفاره‌ای بر عهدۀ اوست بمیرد و کفاره ندهد، ولیِ او به به جایش باید به شصت بینوا غذا بدهد، زیرا این جایگزین روزه‌ای است که توانایی‌اش را نداشته و اگر در روزۀ رمضان به جایش غذا دهد بهتر است (مجموع الفتاوی: ۳۴/ ۱۷۰).

شیخ عبدالله الطیار ـ حفظه الله ـ می‌گوید:

«کسی که بمیرد و کفارۀ سوگندش را نداده باشد آیا برای ولی او مشروع است که به جایش کفارۀ سوگند بدهد؟

پاسخ: علما دربارۀ این حکم اختلاف کرده‌اند، اما صحیح ـ والله اعلم ـ آن است که لازم است ولی او از مالش کفارۀ او را بدهد، پس اگر شخص فوت کرده مالی داشته باشد واجب است که با غذا دادن یا لباس دادن یا آزاد کردن برده کفاره‌اش داده شود، و اگر مالی نداشت بنابر سخنان علما ولیِ او یا دیگری به جایش روزه بگیرند، اما اینکه این کار بنابر وجوب است یا مستحب است؟ در این باره علما اختلاف کرده‌اند».

والله اعلم